

VAATTEET ovat märät, lämpötila on muutamassa asteessa. Yösiija on tehtävä pressunpalasta. Luola tuntuu aluksi houkuttelevalta, mutta osoittautuu melko kosteaksi.

TEKSTI Maija Arosuo KUVAT C. Gibson

Elossa!

Eloonjäämiskurssilla syödään muurahaisia ja palellaan pressun alla. Pääasia ei kuitenkaan ole temppujen oppiminen, vaan henkisten valmiuksien kehittäminen.

Edellisestä ateriasta on kulunut 48 tuntia, mutta nälkä ei enää tunnu. Olo on jokseenkin turta. Ei ole edes kylmä. Ei tunnu oikeastaan miltään. On kuin aivoja peittäisi sumukuori, jonka alta ajatus-ten on vaikea virrata ulos. Liikkuminen on raskasta. Jokainen teko vaatii harkintaa, sillä vähää voimavaroja ei kannata tuhlaa. Hakisinko vettä puroilta vai etsisinkö lisää polttopuita? En jaksaisi tehdä kumpaakaan, mutta paikoilleen ei saa jäädä makaamaan. Syön ensin vähän koivun silmuja ja sitten nousen ylös. Selviän kyllä.

Ihminen selviää, jos hän haluaa. Henkiinjäämistilanteessa 80 prosenttia kyvystä selvitä riippuu henkisistä ominaisuuksista. Tiedoilla ja taidoilla on vain viidenneksen rooli, kertoo eloonjäämiskursseja Ruotsin armeijalle räätälöinyt **Ingvar Krancher**. Yli 80 vuoden iässä hän järjestää koulutuksia edelleen sekä Ruotsissa yrityksensä kautta että Suomessa ruotsinkielisille eräopasopiskelijoille. Kursseilla opetellaan erätaitoja, mutta tahdonlujuuden kasvattaminen on neljän päivän rää-

kin tärkein anti.

”Ihminen selviää kolme minuuttia ilman happea, kolme tuntia alijäähtyneenä, kolme vuorokautta ilman vettä ja kolme viikkoa ilman ruokaa”, Krancher luettelee sotilaalliseen tyyliinsä. Kurssilaiset laskevat kuinka monta uhkaa ehtii toteutua. Aikaa on varattu kolme yötä ja neljä päivää, joten ainakaan nälkäkuolema ei ole todennäköinen. On siis keskityttävä lämpöön ja nesteytykseen.

Ihmisen eloonjäämisekeinot ovatkin Krancherin mukaan kehittyneet jo kivikaudella. Tärkeintä on osata hankkia vettä ja ravintoa, tehdä tulta ja hakeutua suojaan. Parhaiten ovat selvinneet ne kansat, jotka ovat oppineet toimimaan yhteistyössä muiden kanssa. Yhteiskunnat kehittyivät tarpeesta selvitä hengissä.

Turhat riisutaan

Eräopasopiskelijoille kurssi järjestetään marraskuussa eteläsuomalaisessa metsässä. Tällöin luonnossa on sopivan kosteaa, kylmää ja niukalti ruokaa. Mukaan opis-

INGVAR Krancher, 80, on eloonjäämiskurssien grand-old-man. Hän näyttää, miten muurahaisia voi hätätilanteessa syödä suoraan keosta.

Nälkä on pahimmillaan ensimmäisen vuorokauden aikana. Eniten siitä kärsivät ryhmän hyväkuntoisimmat ja lihaksikkaimmat osallistujat.

kelija saa ottaa päällä kantamansa vaatteet ja sadeasun, puukon, henkilökohtaiset lääkkeet, vaihtohanskat ja sukat. Lisäksi lähtiessä jokainen saa solumuovisen makuualustan, villahuovan ja säkin, sekä tulukset ja onkiveheen. Ryhmä saa mukaansa sahoja ja kirveitä, peltipurkkeja ja erikokoisia kevytpeitteitä, jätessäkkejä ja narua. Tällä retkellä kantamus ei kohtuuttomia paina.

Jotta vähiiä varusteita voisi kantaa vaivatta (metsässä on aina hyvä kulkea molemmat kädet vapaina), rakennetaan lähtiessä säkistä, jätessäkin suikaleista ja nuorisista lehtipuista kantoväline. Jätessäkin leikatuista suikaleista saa letitettyä kestävää punosta, josta syntyvät kantohihnat. Kepeistä tehdään kolmion mallinen kantoteline, johon kevytpeitesäkki punotaan kiinni. Narukiinnitys säkin suulla viimeistelee ”rinkan”. Omien mittojen mukaan tehty kantolaite on yllättävän mukava ja kestävä, joten muutaman kilometrin matka leiripaikalle sujuu reippaasti.

Päivä on marraskuussa lyhyt, joten suojan tekeminen yöksi on etusijalla. 16 hengen ryhmä valmistaa yhteisen makuusijan puunrangoista ja kevytpeitteistä. Kurkihirret sidotaan kahden puun väliin, niitä vasten kattoruoteet. Ylös jätetään säädeltävä savuaukko. Pitkä tulisija kasataan kivistä majoitteen keskelle. Polttopuuta on tehtävä paljon, jotta se riittää koko yöksi kahteen nuotioon. Käytössä on muutama saha ja kirves, joten ryhmä jakaantuu polttopuun kerääjiin, pilkkoihin ja majan rakentajiin. Polttopuuta yritetään tuoda leiriin niin paljon kuin mahdollista ennen pimeän tuloa, pilkkoa voi vielä pimeässäkin.

Muurahaisia ja islanninjäkälää

Ilma on sakeana savusta, mutta jos makaa litteänä makuupatjalla, sitä ei joudu hengittämään yhtä paljoa. Kaksi nuotiota loimottaa tunnelmallisesti pressuteltan keskellä. Tulta saa kohentaa koko vahtivuoron ajan, jot-

ISLANNIN- eli isohirvenjäkälä tulee liottaa ja keittää ennen käyttöä.

ta märkä puu jaksaa palaa. Kolmijalassa roikkuu vanhaan kurkkupurkkiin tehty kuusenneulasjuoma. Juominen auttaa täyttämään vatsaa, vaikkei siitä juuri energia saakaan. Ja tuleepahan juotua.

Muistelen kolmen tunnin sääntöjä. En ole kuolemaisillani, mutta jo kahden prosentin nestehukka johtaa keskittymiskyvyn menettämiseen. Juomalla voi myös kompensoida ruoan puutetta: jollei syö, tulisi juoda kolme litraa vuorokaudessa. Otan vielä kupillisen neulas-teetä. Tunnin vahtivuoro on mennyt niin nopeasti, että luulen katsoneeni kelloa väärin.

Nälkä on pahimmillaan ensimmäisen vuorokauden aikana. Eniten siitä kärsivät ryhmän hyväkuntoisimmat ja lihaksikkaimmat osallistujat. Toiset se saa hermostuneiksi, osa vetäytyy seurasta. Kaikki pysyvät kuitenkin nahoissaan ja huumori kuittaa heikot hetket. Nälän seuralaisia ovat väsymys ja kylmä.

Kiireinen ohjelma ei anna sijaa eristäytymiselle tai kiukuttelulle. Sitä paitsi seuraavaksi on vuorossa ruokaretki! Marraskuisesta metsästä löytyy kokonainen menu. Kahden tunnin samoilun tuloksena on kurkkupurkkiin tai suoraan suuhun kertynyt puiden ja mustikoiden kehittyviä silmuja, islanninjäkälää, voikukan lehtiä, muurahaisia, vadelmapensaan vartta, nokkosta ja suppilovahveroita. Kilokaloreita olisi saatava vähintään 500 vuorokaudessa, eli viiden perunan verran, joten kaikkea löytynyttä on kokeiltava.

Islanninjäkälä on löydettyistä aineksista ravinteikkainta, mutta sen valmistaminen on työlästä. Sisältämänsä happojen takia sitä tulee ensin keittää hetki ja sitten huuhdella tunnin ajan. Sen jälkeen sen voi syödä tuoreena salaatin tapaan tai kiehauttaa kypsäksi. Huuhteleminen onnistuu parhaiten kuusenoksista sidotussa viuhkassa. Nippu laitetaan puroon ja sen pääl-

PUIHIN alkaa jo syksyllä kehittyä silmuja, jotka tarjoavat ravintoa. Kerääminen on melko työlästä.

MYÖHÄISSYKSYISEN keräilyretken saaliina on nokkosta, islanninjäkälää ja suppilovahveroita. Vadelman varsista keitetään teetä.

le kiviä, ettei eväs karkaa.

Vuorokauden paaston jälkeen islanninjäkälä-nokkos-sienimuhennos on kelpaa ruoaksi, mutta ilman suolaa ja rasvaa sitä on vaikeaa kuvailla maittavaksi. Se antaa kuitenkin hieman energiaa, jotta seuraavan yön puutalkoot onnistuvat. Edellisyyöstä opitaan, että mänty ja kuusi kelpaavat, mutta savuttavat, maassa maanneet koivut jätetään metsään. Pahiten palelleet ottavat vilttinsä alle kuumia kiviä nuotiosta. Ne ovat nokisia, mutta ovat leiriläisetkin. Puhtaus ei ollut listassa ylimpänä.

Leiriläisen vihollinen, sade

Miten väärässä olemmekaan. Aamulla menemme armeijan tyyliin kaikki joukolla purolle aamupesulle. Hampaat ”harjataan” pureskelemalla lehtipuusta tehdyllä ”harjalla” ja hammasvälit huolitellaan katajaisella hammastikulla. Sitten peseydytään rahkasammalella – ensin ylävartalo, sitten alavartalo. Olo kieltämättä kohtenee, vaikka purovesi on viileää.

Aamutoimillaan jokaisen tulee tarkkailla virtsan väriä. Siitä voi päätellä onko juonut tarpeeksi. Mitä vaaleampaa neste on, sen parempi. Keltaisesta sopii huolestua, ruskeaa nestettä pissivällä tilanne on jo huono.

Koska ruoanlaittoon, syömiseen tai tavaroitten kanssa tuhtamiseen ei käytetä aikaa, tuntuu sitä riittävän yllättävän paljon kaikkeen muuhun. Aamupäivällä teemme lähimaastoon retken, jonka aikana opettelemme tekemään erilaisia hätämajoitteita. Nopean taukotilan saa kyhättyä kääntämällä kaksi ohutta puunrunkoa toisiaan vasten, sitomalla ne yhteen ja heittämällä pressun päälle. Teemme laavun kolmesta rimasta kallioseinämää vasten ja tutkimme, miten tuulen kaataman puun rungon alle voi majoittua. Metsä alkaa tuntua melko kodinomaiselta.

Vaikka nälkään on jo tottunut, tuntuu seuraava tehtävä erityisen miellyttävältä: opettelemme kalastamaan. Saamme patkan siimaa ja vieheen. Jokainen veistää itselleen pulikan, jonka ympärille siiman voi kelata, kun sen on lingonnut järveen. Yksinkertainen heittouistin onkin valmis. Lähdemme järvelle toiveikkaina, mutta palaamme sieltä yhtä nälkäisinä kuin ennen: ei sintin sinttiä. Lisäksi sade painaa päälle, joten haluissimme jo vetäytyä polttopuun tekoon ja kodiksi muostuneeseen laavuamme.

Tehtäväkäsky on kuitenkin toinen. Puramme laavun ja jakaannumme kolmen hengen vartioihin, jotka saavat omat alueensa, joilla yöpyä. Mukaan kukin vartio saa yhden pienen kevytpeitteen, retkisahan ja peltipurkin. Ilta alkaa jo hämärtaa ja polttopuita ei ole. Puren hammasta: tätä en ollut ennakoanut. Nyt tarvitsen nopean elpymisen, sillä negatiiviset ajatukset vievät energiaa ja sitä ei ole nyt muuhun kuin selviytymiseen. Lähdemme tonttijakoon.

Pettymykseni hälvenee, kun löydämme omalta alueeltamme luolan. Yömmö olisi suojaisa! Aluksi idea näyttää hyvältä, mutta sateen jatkuessa vesi alkaa valua yhä pidemmälle luolan kattoja pitkin. Joudumme

KALASTUSVÄLINEEKSI
teemme yksinkertaisen
heittouistimen.

KOLMEN päivän
paasto ja univaje
kerää satoaan.
Aivot käyvät jo
hitaalla.

vetäytymään luolan kapeaan osaan, jossa tilaa on vain kahdelle. Ratkaisemme asian tekemällä kipinämikolle istumapaikan nuotio viereen, ja jatkamme polttopuiden hakua.

Luolamme on varsin mäkisessä lohkareikossa, jossa kulkeminen pilkkopimeässä ei ole helppoa. Kaikki tavarat on pidettävä yhdessä paikassa, sillä maahan jättämänsä työkalun tai hanskat voi laskea menetetyiksi. Järjestelmällisyys on valttia. Ylläni on sadepuku, mistä olen kiitollinen, sillä kollegojeni kalvoasut ovat alkaneet päästämään veden läpi. On korkea aika yrittää päästä kallionkoloon suojaan.

Illalla on määrä käydä ilmoittautumassa ”päamaajaan”. Sieltä tulee päivän toinen hyvä uutinen: saamme sittenkin kalaa! Jokaiselle on luvassa illalliseksi yksi ahven. Suolaton, keitetty ahven ei ole koskaan maistunut yhtä hyvältä.

Saamme pidettyä tulta yllä aamuun saakka, vaikkamme olekaan ehtineet sahata valmiiksi kaikkia nou-tamiamme puita. Kosteus tuo kuitenkin kylmyyden, joten saamme muistella Krancherin edellispäivänä kertomia oppeja: takki lämmittää paremmin, jos sitä käyttää peittona, kuin päälle puettuna. Hiostavat (sade)vaatteet lämmittävät aluksi, mutta aamuyöstä palelet märkänä entistä enemmän. Älä jätä niitä päälle yöksi. Kääri jalat yhteen, älä eristä niitä toisistaan. Sikiöasento suojelee sisäelimiä, nuku siinä.

Kuusenhavut ja kanerva luolan pohjalla pitävät lämmön ja kuivuuden hyvin alitapain. Nuotio ja kaveri läm-

Hätäsuunnitelmia on hyvä tehdä silloin, kun aivot toimivat.

HÄTÄTULISTA leviävä savu saa aikaan euforisen tunnelman. Olemme selvinneet!

mittävät sivusta. Olo onkin yllättävän siedettävä. Kipinärikolla on lämmin, kun vuoro menee puita sahaillessa. Olemme tyytyväisiä suoritukseemme, mutta aamulla koko luokkaa ripitetään, koska olemme myöhässä. Se tuntuu nyt hieman yhdentekevältä. Olemme sulia ja sade on lakannut.

Suunnistusta aivosumussa

Ingvar Krancher kertoo jotain ”ruotsalaisen kompassin” käytöstä ja muurahaiskekojen asennoista. Kuulen hänen sanansa, mutten oikeastaan rekisteröi niiden merkitystä. Mietin eniten sitä, jaksanko vielä seistä vai pääsisinkö jonnekin istumaan. Katselen luokkakavereitani, enkä usko että moni keskittyy sen enempää. On kotiinlähtöpäivä ja Otavan asennolla ei nyt ole väliä.

Selviämme kuitenkin suunnistustehtävästä, jossa käytetään apuna viisi metriä pitkää riukua, jonka avulla koetetaan kävellä mahdollisimman suoraan. Tiheässä metsässä tämä Ruotsin armeijan suunnan pitämistä edistävä keino tuntuu lähinnä kiusanteolta. Vai johtuuko se kolmesta valvotusta yöstä ja neljän päivän paastosta? Emme todellakaan päädy riukuinemme sinne minne haluamme, mutta löydämme halutun maalipaikan. Siellä teemme vielä kerran tulet. Tällä kertaa tavoitteena on tehdä niin paljon savua kuin mahdollista.

Haemme siis sekä tuoreita että kuivia kuusenoksia. Tuoreet asettelemme kahden vaakariman päälle, kuivat niiden alle. Merkin saatuaamme sytytämme kuivan risukimpun palamaan, mikä saa aikaan infernaaliset

savumerkit viidestä eri nuotiosta. Aukio täyttyy savusta. Se yhtyy omaan aivosumuumme ja saa aikaan juhlaivan tunnelman. Olemme tainneet suoriutua tehtävästä. Olemme hengissä! On aika syödä, keittää makkarakeitot nuotiolla. Sade on taas alkanut, mutta sitä kukaan tuskin huomaa.

Kurjuussimulaatio

Hätäsuunnitelmia on hyvä tehdä silloin, kun aivot toimivat. Kun ne kylmenevät, kipeytyvät, väsyvät, hermostuvat, kyllästyvät ja pelkäävät, on myöhäistä. Silloin on vain toimittava askel kerrallaan. Ajattelu hidastuu, päähän mahtuu kerrallaan vain yksi asia. Nälissään ja kylmissään ihminen joutuu helposti paniikkiin ja tekee huonoja ratkaisuja, viisaskin. Miten itse toimitisit?

Vaikka eloonjäämiskurssilla järki sanoo, ettei todellista vaaraa ole – kotiin saa lähteä koska tahansa – pääsee siellä melko aitoon ”kurjuustunnelmaan”. Moni löytää itsestään uusia puolia. Vetäydytkö syrjään vai alatko paasata? Löytyykö sinusta tarvittaessa se viides vaihe vai oletko luovuttaja? Kurssi on oiva tilaisuus harjoitella henkisiä valmiuksiaan – niitä, jotka hätätilassa ratkaisevat selviytymisen. Temppujahan voi harjoitella myös nukkuneena ja maha täynnä.

Kurssi on järjestetty opetustarkoituksessa maanomistajan luvalla. Kaikki kurssin aikana tehdyt toimet eivät kuulu jokamiehenoikeuksien piiriin, eikä niitä tule kokeilla ilman tarvittavia lupia.